

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.
Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,
ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

A reformáció emlékünnepén.

Elmondta a debreceni nagytemplomban 1913 október
31-én dr. Baltazár Dezső, püspök.

*Alapige: János. IX. 11. „Mondta nekik
Jézus: Ha vakok volnátok, nem
volna bűnötök, de mivel ezt mond-
játok: Látunk, azért a ti bűnö-
lök megmarad.“*

A felelőtlen kényelem útján, hol az önteltség
kicsinylő fölénye sétálni szokott, a szent leckénkbeli
kemény szavakkal állítja meg Jézus a farizeusokat:
*„Ha vakok volnátok, nem volna bűnötök, de mivel ezt
mondjátok: Látunk, azért a ti bűnötök megmarad.“*
Ugyanezzel a hanggal fenyegeti meg a hitetlen váro-
sokat: *„Jaj neked Korozin! jaj neked Bethsaida, mert
ha Tirusban és Sidonban lettek volna azok az isteni
erők, melyek te benned lettek, régen zsákbán és hamuban
ülve meglétek volna. Hanem Tirusnak és Sidonnak
tűrhetőbb lesz az állapota az íléletkor, hogy nem néktek.“*
(Lukács X. 13. 14.) Üldözöit is ezzel sújtja le: *„Ha
nem jöttem volna és nem beszéltem volna nekik, nem
volna bűnük, de most nincs mivel menteniök bűneiket.“*
(János XV. 22.) Ezzel a mértékkel állítja be az ember-
nek Istenhez való viszonyát is: *„Amely szolga tudta
az ő Urának akaratát és nem végezte el, sem annak
akarata szerint nem cselekedett, sokkal büntetetik meg.
Aki pedig nem tudta és büntetésre méltó dolgokat csele-
kedett, kevesebbel büntetetik. És valakinek sokat adtak,
sokat követelnek tőle és akire sokat bízta, többet kíván-
nak tőle.“* (Luk. XII. 47., 48.)

Ki láthatott volna törvényt a pogány felett,
ha botlik, mikor nincsen hajnala; babonája bál-
ványát ki dönthette volna reá, mikor csak a természet
mutogatta előtte erejét; ki olvashatta volna rá
őnzése, gyűlölködése bűneit, mikor csak a vak ösztön
volt tanító-mestere; hogy vádolhatták, ha nem til-
tották, hogy büntethették, ha nem parancsoltak
neki; mit adott volna, mikor semmit sem kapott?
Szent a virágtól napsugár nélkül; súlyt a kalásztól,

ha nem volt harmata, köves mezőtől tenyészetet
nem várhatunk. Egy élet felett, melyre szülői szem
örömkönnöyüje sohase csordult; iskolában tudomány,
templomban hit mannája sohase hullott, nem íté-
kezhetünk, csak szánakozhatunk.

Jézus az ő tudományával és életével, világos-
ságával és igazságával az erkölcsi felelőség szent tör-
vényszékét állította be a világnak. Akinek ez a tu-
domány predikáltatik, ez az élet a maga csodáival
megjelent; akinek ez a világosság feltetszett s ez az
igazság fénylett, az minden erejével és idejével, min-
den adományával és cselekedetével, egész életével
és halálával felelős a fiúságért, amelyre őtet a mennyei
Atya kegyelméből a Megváltó felmagasztalta. *„Most
vagyon jelen e világnak kárhoztatása; most rekesz-
tetik ki e világnak ama fejedelme“* (János XII. 31.)
mondta ő. Most már van világosság, aminek fényénél
botlani bűn; van fonál, amit elereszteni; út, amit
eltéveszteni; talentum, amit eltékozolni; mentőkéz,
amit eltaszítani; idvesség, amit eljátszani — kár-
hoztatás.

Minél nagyobb az isteni adomány és küldetés,
annál nagyobb a köteles áldozat; minél tisztább az
öntudat, a felelőség, annál súlyosabb. Jézusra a
világ életét bízta az Isten; oda is áldozta érette a
maga életét. Tudta, hogy *„Ő és az Atya egyek“*,
(János X. 30.) be is töltötte tisztének minden igaz-
ságát egész a halálig; s a halál engedelmisségén átal
a megdicsőülésig.

A keresztyénségben magának Jézusnak életét
kapta adományul az emberiség és azt a küldetést,
hogy ennek az életnek az alázatosságával és tiszta-
ságával, igazságával és szerelmével teremtse újjá a
világot formájában és lényegében. A kezdet kezdete
biztos lépésekkel indult, biztos nyomokon. De az
alázatosság keskeny ösvénye csak hamar a hatalom
széles mezejévé lett kitaposva, a tisztaság a tálnak
külső szélére szorult; az igazságban az ember nem
az Istent, hanem önmagát kereste és a szeretet elmúlt
ott kinn a harcmezőn, ahol a Jézus nevét a legyőzött

zászlókra vérrel irták reá. Karddal nyitogatták a vakok szemét, nem Silóám tavának langyos vizével. Pedig más a Krisztust az erőszak vérén és megint más a hála könnyén keresztül megpillantani. Más a bibliával és megint más Beliállal hódítani. Más szabadságban hívni és megint más szolgaságban vinni Jézus ruhája szegélyének csokolására az embereket.

Ha a köz- és magánélet erkölesi kipróbálásának eredményeit, azt, ami a keresztyén államok, társadalmak, családok és egyesek életéből a szeretet Krisztusának mérlegén fogyatkozásnélkülinek találhatik, azt, amihez se hatalomnak, se félelemnek, se önzésnek, se gyűlöletnek nincs semmi köze az elmúlt kétezer esztendő területéről összegyűjtenénk, bizony a Krisztus szenvedésének első statióját sem tudnánk kiengesztelni, meghálálni vele. Bizony az ilyen keresztyénséget is oda sorozhatta Ezékiel Izrael ama pásztorai közé, kikhez így szólt az Úr: „Az erőllenekeket nem erősítettétek, a belegeket nem gyógyítottátok, a megtörölletet nem kötöztétek, az elesettel vissza nem hoztátok, az elveszettel meg nem kerestétek, hanem keményen és kegyetlenül uralkodtatok ő rajtuk”. (Ezékiel XXXIV. 4.)

De azért hangzik a büszke öntudat szava: „Látunk”. Látjuk a célt, eszközöket, utat, módot, formát, lényegét az egyedül idvezítés kizárólagosságával. Látjuk igazán, helyesen a csalatkozhatat-

lanságig s aki látásunk tisztaságában kételkedik, „átkozott legyen”. Így lesz megállapítva a rettentő felelősség hordozhatatlan súlyával a számonkérő világ s a feleletre vonó Isten előtt. Az ilyen büszke öntudat felelős a kínért, amit a szabadságra szomjas lelkek szárnyainak lekötése okoz; felelős a tenger kárért, ami a terméketlenség intézményében s a sok meddő lángészben elmaradt haszonként feltornyosul; a bűnért, melynek pora családok, templomot beszáll; a sápadt nyomorúságért, záporos könyekért, haragért, gyűlölködésért, átkozódásért, elkárhózásért; felelős a fegyverért, amit megéhezünk; a vérért, amit a háború kiont s azért a rettentő pokolért, amelyben a népek pusztító ádáza néz egymással farkasszemet.

Óh! a tömjén ájtatos füstjénél a gyűlölködő verseny felvert pora magasabbra száll; a zsolozsma nem tudja a sok szenvedés jaját túlzengeni s a fény és méltóság aranyos csikja alul a nyomorúság ijesztő sávja szélesen feketén kilátszik. „Ha vakok volnátok, nem volna bűnötök, de mivel ezt mondjátok: Látunk, azért a ti bűnötök megmarad”.

A felelősség alól a reformáció sem vonhatja ki magát. Az új kornak eme Hilkiája a törvénykönyvet megtalálta: az elrejtett, letiltott bibliát. Adta, hirdette, magyarázta minden nemzetségnek, a maga nyelve szerint. A lelkiismeret szabadságával s a

TÁRCZA.

A bukaresti magyar ref. temetőben.

Biz ez olyan messze van a főváros középpontjától: a Biserica Cálvinától s hozzá olyan rossz az útja, hogy amíg ide kiérnek a halottak, ha nem volnának halottak: belehalnának. A bejárónál a magyar hazai temetők és a magyar művészek híres ciprusa fogad: óriási jegenyefa. S bent a halottak temploma körül egy egész kis eltemetett város. A bukaresti református egyház protokullumai 1860-tól ötezer magyarról beszélnek, akiknek az útja ideért. Itt pihennek hallgatagon és már megszokták, hogy naponként megremeg alattuk a föld s a határ felől mellettük befutó vonatok új és új magyar csapatokat hoznak, akik közül kevés fog visszamenni majd Erdélyországba: Csíkba, Hétfaluba.

Amint a kapun belépünk, egy széles út fogad. Ez a halottak útja és a könnyek útja. A kapura nincsen felírva a temetők könnyes, komor biztatása: „feltámadunk”. Úgy látszik, nem akarnak itt az idegenben a magyarok feltámadni.

A nagy úton kétfelől kripták emelkednek. A gazdagoknak meg van az a joguk, hogy megvédjék magukat az utolsó pillanatban is az idegen rögök dübörgő vádolásától, a szegényeknek kevés vigasztalás, hogy amerre viszi a gyászmenet: keresztet vetnek az úton, a kaszárnyák előtt tisztelegnek a

katonák és felzengő gyászmarsuk ütemei mellett menetelhetnek a fejfák városa felé, ott künn felzendül az erdélyi ének: „Megyek síromba, nyugodalomba...” a temetőváros kis harangja jóváhagyólag zúgja bele az áment, a pap elmondja az utolsó áldást, rádobja a koporsóra az első göröngyöt s megvárja, míg mindennek vége van.

Keleten az emberek nagyon szeretik a halottakat. A temetőt talán jobban, mint az életet. Könnyen elnéznek mindent, de a halottak iránt való tisztelenséget nem. Itt a temetőkbe rengeteg kincset építenek bele és aki a kelet lelkét ismerni akarja, első sorban ismerje meg a temetőket. A művészetnek valószínűs dobzódása, ami a temetői kápolnák, kripták, emlékoszlopok építésében megjelenik. Világhírű művészekkel képesek konstruáltatni egy-egy emléket és az emlékek állításában minden társadalmi osztályban csak úgy vetekednek.

Ez a halott-kultusz nem hagyhatta érintetlenül az ideszakadt idegeneket s így a magyarokat sem. A pazarlásig menő kegyelet már rég gondolkozóba ejtette az egyház vezetőségét, hogyan lehetne a munka által felhalmozott magyar vagyont e túlzás ellen valahogy megvédeni. Kiszámították, hogy évenként a református magyarok vagyona tisztán a pazar temetésekkel legalább 25 ezer koronával apad. Elhatározták még a 90-es években, hogy egy nagyobb kápolnát fognak építtetni, alatta sírboltokat, amelyeknek minimális árakat szabnak, magának a kápolnának pedig az lesz a rendeltetése, hogy minden

tudomány fáklyájával reá világított az Istennek mélységeire. Az egyéniséget odaállította az önállóság sarokkövére, az utat szabaddá tette számára egész az Istenig; minden ködöt, minden lepelt, minden szemképráztatást félre háritott az igazság elől, az istenfiúság egységével bevitte az államba, be a társadalomba az egyenlőség gondolatát s annak fényes meleg sugarával testvéri szeretet kötelékét szőtt az emberek között. Az ó-világ omló falának morájából kizengett az Úr szava az új erő felé: „*Adlak téged e népnek ércbástyául és viaskodnak ellened; de nem győzhetnek meg tégedet; mert én veled vagyok, hogy megtartsalak és megszabadítsalak*”. (Jer. XV. 20.)

A diadal útján nőtt az önérzet, a haladással együtt az öntudat magasodott. „Láttunk”: mondta a megtisztított hit. „Láttunk”: mondta a szabad tudomány és mint az Ezékiás király óráján ment vissza az árnyék a grádicsokon. (II. Kir. XX. 10.) A reformáció fokozott felelősséggel vette át az emberiség értékét. És hogyha ma itt e hazában számoltatni kezdenénk a sáfárkodás felől, el kellene venni tőle az egy talentumot is és annak adni, akinek tíz vagyon, hogyha egyáltalában volna ilyen. (Máté XXV. 28.) A szabadságunkból az lett, hogy a törött békókkal egymásnak támadunk; a világosságból lett északi fény; egyéniségünkben szürke, elmosott semmiség; a szeretetből annyi, amennyi a magunk

érdekkörére tartozik; az egyéniségből kicsinyek kevélykedése, nagyok gyaláztatása, a tiszta hitből kétség, a szabad tudományból Istentagadás.

Pedig látunk. Tudjuk, minek, hogy kellene lenni. Ha vakok volnánk, nem volna bűnünk, de így látva, nyitott szemekkel nagyon, nagyon bűnösök vagyunk. Bűnünkért megérdemeljük a büntetést: a fundamentom porladását, a falak romlását, a tető beomlását; azt a szégyent, hogy a számbavehető tényezők sorából lassanként kivesszünk; azt a hidegséget, amelynek fagyával egymásra tekintünk; azt a szerte-húzást, amelyben az erőnk hasznotalanul kimerül; azt a gyámoltalanságot, amely magában nem boldogul, azt a bánatot, amellyel a szeretetlenség s azt a gyötrelmet, mellyel a hitetlenség tud emészteni. Pedig lettek nálunk csodálatos erők: az evangélium: istennek hatalma; a nemzeti hivatás: e föld ereje. E két erőből hadd áradjon a folytonos reformáció. A múlt dicsősége s a jelen veszélye mozdítsa meg a gutaütöttség tagjait, hogy amit jónak látunk, abban foglalatosak is legyünk s hogy szent bizományunkért tudjunk ne csak dolgozni, ne csak szenvedni, de meghalni is. Ámen.

halottat ide fognak majd kiszállítani, s innen temetni el. Meg lesz mentve minden ház a két napig ott álló hullától, a gyászkoesi és kísérő kocsik rengeteg költségeitől, a halott a legméltóbb helyen fogja bevárni a temetési szertartást a temető templomában s a gyászolóknak nem kellene 8—10 klm. útát megtenni a gyászkoesi után, a nagy elfoglaltságú lelkészeknek, egy teljes félnapot tölteni el a temetéssel: halott, lelkész és gyászolók találkoznának a temető templomában, ahol sokkal méltóbb helyen és keretek között történnék meg a gyászszertartás, mint sokszor sáros udvaron, esőben, hóban vagy szűk lakószobáknak a holttest által megfertőzött levegőjében s idegenek bámulós és zavaró sora között.

Ez a kápolna „Isten dicsőségére és a hívek vigasztalására” 1909-ben fel is épült. De az egyház vezetőségének ez a főntebbhi óhaja csak óhaj maradt mindezeideig. A szokás hatalmasabb minden praktikus újításnál. Pedig óhajandó volna, hogy ez a felfogás átmenjen a köztudatba és a kápolna kezdje meg minél előbb ilyen irányú rendeltetését.

A temetői kápolna másik célja az volna, hogy Bukarestnek a temető felé eső részén lakó hívek részére itt tartassék meghatározott időben istentisztelet. A kápolnának ez a szintén fontos rendeltetése sem ment át a köztudatba, pedig száz és száz erdélyi és magyarországi templomnál szebb és alkalmasabb erre a célra. A kápolna 300 embert képes befogadni. Van szószéke, lesz orgonája, lesz papja, csak hívei legyenek. És most készíti az állam, illetve

a főváros a temető előtt eddig kövezetlen útát pompás országúttá. Az öskeresztyének a katakombákban, ezekben a földalatti temetőkben gyűjtötték az erőt a világhódításra. Ma egy cseppet sem állunk kisebb elhatározások előtt. Isten országának a temetőkben is ki kell nőnie. A protestáns keresztyénségnek és főleg ennek a misszióknak a temetőkbe is életet vinnie. Hadd jelezzék ezek az istentiszteletek a protestantizmusnak a Kelet lelki nagy temetőjébe behozott feltámasztó erejét.

Távolabb a sírok, mint letört birkozók fekszenek egymás mellett. Virág borítja mindegyiket, mint amikor a cirkusz kimerült birkozóit virággal hintik be: szép volt a birkozás.

A sírköveken magyar, latin, német, román feliratok váltakoznak. Egyiken-másikon pompás domborművek. Ott az angyal, aki sirva oltja ki az élet fáklyáját. Ott a koszorú annak, aki hív volt, ott a palmaág, a keresztyén halhatatlanság szimbóluma. Ott az angyal, aki merész röpüléssel a végtelenbe szárnyal, másik helyen kezében tartja az élet könyvét: arcán mély megihletődés és az élet biztató nyugodtsága. Ott egy kiszakadt lap az élet könyvéből s belől a szószék fekete drapériájáról kihallatszik az evangélium isteni szava: „Valaki az én beszédemet megtartandja, soha halált nem lát” — s úgy tetszik, mintha ezek a sírok figyelnének reá, vajjon az élők figyelnek-e?

Itt minden adományokból létesült. A föld 15 hold: Bukarest város ajándéka. A harang, a kápolna

Országos Protestáns Lelkésze- egyesület.

A legnyomósabb tanulság, mely a kongresszusi mpreszióinkból leszűrődve, cáfolhatatlan igazság erejével tölti el lelkünket, az a tapasztalat, hogy nagyra hívatott egyesületünk Baltazárral áll, nélküle pedig esik. Szívem egész melegével üdvözlöm azért a nagyra hívatott vezért, aki a félreértések kódének eloszlása után ismét élünkre állt s kezébe vette a régi lobogót, melyre a szentek egyezsége, a református egyház egysége van írva. Erre a lobogóra szeretném én az evang. testvéreinkkel való lelki unió jelszavát is felírni s abból az alkalomból, hogy a Magyar Evangélikus Lelkész Egyesület üdvözlő küldöttsége az Orle ez évi nagygyűlésén megjelen: a két egyház lelkeszi karának együtt működését biztosító szövetséget megalkotni.

Örökre emlékezetes, nagyszerű pillanat volt a két testvérfelkezet lelkeszi karának az ölelkezése az elmúlt kongresszuson. Lelket hevítő, magasztos tervek, fenséges feladatok ragyogó perspektívája nyilott meg előttünk az egyesülés gondolatában. Csodákat várhat a két testvér együttes erejétől, erős egyetértés-től! ez az epigon nemzedék.

Olyan megkapó, olyan frappáns volt a köszöntés, üdvözlés és ölelkezés külső képe, hogy a nagy testvéri találkozás következményeinek levonására nem gondolt senki sem. Az első lépés megtörtént anélkül, hogy annak következményeivel számot vetettünk volna. Pedig ezekkel el kell számolni, mert a találkozás új helyzetet teremtett s egy lelki uniónak az útját

a Protestáns Nőegylet és mások adományára. Ebbe a kápolnába és a körülötte levő temetői lakásba 28 ezer leit építettek be. Állandó temetői bizottság gondoskodik a rendbentartásáról. Ép most van tárgyalás alatt a temetőnek 40 ezer leire tervezett díszes körülkerítése. Eddig alig-alig védte valami, legfeljebb a messziről odanéző bukaresti sáncok, melyek mögül a balkáni háború idején már hallani véltük a bolgár ágyuk dübörgését.

Bizony ebben a temetőben különös érzések fognak el bennünket. Ha születik egy-egy magyar, fel se tűnik, de ha meghal, mindig felsóhajtunk, eggyel megint kevesebben vagyunk.

Mint a hívő zsidó a szent föld felé, úgy nézünk innen mind mi is haza. Izmunk munkáját és agyunk aranyát neki akarnánk adni s mind azt hisszük, hogy csak a másikat temetik ide és nagy szomorúság markol bele a lelkünkbe, ha arra gondolunk, hogy az a magyar ciprus a kapunál egyszer bennünket is fogadhat és halottak napjára a temető öreg kertésze mi fölénk is odateszi gyönyörű krizantemumait.

Bukarest, 1913.

Koesis János,
a magyar református iskolák
hitoktatója.

egyenleti s azoknak a fontos kérdéseknek a megoldása, melyek ez új helyzet nyomán állottak elő, halasztást nem tűrő sürgős feladat. Részletekbe nem bocsátkozom. Ellenkezőleg éppen az ügy érdekében kívánatosnak tartom, hogy detail kérdésekkel egyelőre ne is foglalkozzunk, casuisticus okoskodások, kicsinyes aggodalmak félre ne vezessenek bennünket, személyi, hatalmi kérdések előtolásával ne homályosítsuk el a lényegét. Ha elfogadtuk evangélikus testvéreink felénk nyújtott jobbát, vonjuk le e kézfogás consequentiáit: biztosítsuk, körvonalazzuk az együttműködés s az ismételt találkozások lehetőségeit. *Ezt pedig másként nem tehetjük, csak úgy, ha velők egyetértő akarattal, testvéri szeretettel, s az ügghöz méltó, lángoló, lobogó lelkesedéssel megalkotjuk a Magyar Protestáns Lelkészek Országos Egyesületét!*

Erős a hitem, hogy nincs az Orlenek, annál kevésbé az Evangélikus Lelkészegegyesületnek olyan tagja, kinek szíve meg ne dobbanna arra gondolatra, hogy részese lehet annak a nagy, annak a szent munkának, mely talán évszázadok mulasztásait lesz hivatva helyreépíteni!

Egyek voltunk a múlt szenvedéseiben, miért ne lehetnénk egyek a jövő közdelmeiben is, amikor im a jelen kiáltó szavával szinte kényszerítene erőink összetételére még akkor is, ha nem lobogna szívünkben a szeretet égő csipkebokra.

Egyetértő szeretetünk, vállvetett munkánk eredményei feltétlenül meghódítanak azokat is, akik ezideig különféle indokok alapján távol tartották magukat testvéri szövetezésünk eddigi köreitől.

Isten kegyelme valóra válthatja legszebb álmunkat. Megtörténhetik, hogy már 1917 október 31-én egy táborban leszünk valamennyien s széles e hazában nem lesz egyetlenegy kálvinista, egyetlenegy lutheránus lelkipásztor sem, akinek szégyenkeznie kellene amiatt, hogy egy vagy más okból e hatalmas táboron kívül rekedt. Négyszázados fennállásunk diadalünnepét nem készítheti elő hívatottabb testület, mint Országos Protestáns Lelkészegegyesületünk s méltóbban igazán nem is ünnepelhetnők meg azt a nagy napot, mint testvéri egyetértésünk messze jövőbe kiható, fényes dokumentálásával.

Egyéni vélemény — mondhatná talán a közömbösségben tompult élű kritika. De tegye szívére a kezét, aki ennek az egyéni véleménynek a megcáfolására vállalkozik.

Bors, 1913 október 31.

Papp László,
ref. lelkész.

Bizottsági jelentés az egyház- fentartási-alap létesítése tárgyában.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Az 586—1912. sz. a. kelt közgyűlési határozatban, tisztelettel alulírottakat azzal méltóztatott megbízni, hogy az E. T. II. t.-c. 77. §-ában érintett egyházfentartási-alapnak minden egyházközségben létesítése, évenkénti gyarapítása s esetleg központi kezelése tárgyában indokolt javaslatot tegyünk. Méltóztatassék megengedni, hogy mielőtt tulajdonképpen

megbízatusunk teljesítését megkísérelnök, röviden ismertessük a Főtiszteletű Egyházkerületnek ezzel a kérdéssel foglalkozó korábbi határozatait.

Az egyházfentartási-alap ügyével elsöben az 1907. évi 21. számú határozat akkor foglalkozik, midön az 1904. év november havának 10-ik napján megnyilt II. budapesti országos református zsinaton alkotott törvények életbeléptetésére vonatkozó „Utastítások” vétették tárgyalás alá. Ide vonatkozólag az 1907. évi május havi közgyűlésről szóló jegyzökönyv a 33-ik oldalon az E. T. II. 77. §-hoz csatlakozólag azt mondja, hogy az egyházkerületi közgyűlés az összes egyházmegyéket arra hívja fel, hogy az 1908 január 1-sői állapot mellett valamennyi egyházközségüknek ez idő szerint esetleg létező egyházfentartási alapját a legpontosabb adatok alapján vegyék számba, mutassák ki, s egy részletező terjedelmes jegyzökönyvi számban, amely az egyházkerületi közgyűlésünkre, nyilvántartás érdekébö, 1908 július 1-ig felterjesztendő lesz, 1908 tavaszán tartandó közgyűlésükön foglalják össze.

Az 506—908. számú határozat adata szerint csak 3 egyházmegye terjesztette föl a kitűzött határidőre a kívánt kimutatást, emiatt a késedelmeskedő egyházmegyék megsürgettettek s a kimutatások érdemleges tárgyalása az 1909. évi tavaszi közgyűlésre tűzetett ki.

Az 1909. évi 258. szám alatt hozott egyházkerületi végzésböl azt látjuk, hogy a felterjesztett kimutatások azzal a felhívással adattak ki az esperesi hivataloknak, hogy azokat az E. T. III. t.-c. 4. §. 1. pontjában előirt s az 5. §. szerint vezetett vagyonteltár adataival hasonlítsák össze s a netán mutatkozó eltérések kiigazítása mellett az alapítványyszerű alapok alapító-leveleinek elkészítéséről s a fokozatos egyházi hatóságok jóváhagyása alá leendő terjesztéséről gondoskodjanak s ezek után a kimutatásokat az egyházkerületi levéltárban való megörzés végett terjesszék vissza. Ugyanekkor az egyházmegyék s általuk az egyházközségek felhívtak, hogy az egyházfentartási alapok gyarapításáról gondoskodjanak. Az érmelléki egyházmegye pedig, mivel erre a határidőre sem terjesztette fel a kimutatásokat, nyomatékosan újbö megsürgettetett.

Az egyházkerületi jegyzökönyvekben, az egyházfentartási-alap kérdésével többé nem találkozunk, egészen az 1912. évi öszi közgyűlésig, midön az 586. szám alatt hozott határozatböl láthatólag, a felsőszabolcsi egyházmegyéről 142—1912. jegyzökönyvi szám alatt az az indítvány került fel az egyházkerülethez, hogy az egyházfentartási-alapok létesítésére minden egyházközség köteleztessék.

Ez alatt a legutöbbi szám alatt foglalt határozat teszi kötelességévé alulírottaknak a szabályrendelet készítését. Mielött azonban erre rátérnénk, bátorokdunk még a következöket jegyezni meg.

Az E. T. II. t.-c. 77. §-a expressis verbis az egyházfentartási-alap létesítését kötelezőleg nem írja elő, hanem csak bizonyos idöközi jövedelemre vonatkozólag fejezi ki, hogy az az egyházfentartási-alap gyarapítására fordítandó. A fentebb idézett számú egyházkerületi határozatok sem kötelezik egy szóval sem az egyházközségeket az alap létesítésére, csak a meglévő alapok kimutatását, gyarapítását, az alapító-levelek kiállítását, ezeknek az esperesi hivatalok

részéről történő felülvizsgálását és megörzés végett az egyházkerületi levéltárba való beszolgáltatását hagyják meg.

A dolog természetébö önként folyik, hogy a kívánt szabályrendelet tartalmát, alakját a már meglévő s az 1909. évi 258. számú határozat szerint felterjesztett kimutatásokböl megismerhető alapok mineműségén kívül a bemutatni rendelt alapító-levelek pontozatai sok tekintetben körül írják s mintegy megszabják. Munkánkhoz tehát ezeknek tüzetes ismerése nélkül hozzáfogni nem tartottuk célhoz vezetönek. Kerestük azért az iratokat az egyházkerületi levéltárban. De mivel a levéltár rendezési munkálata nem jutott még el az 1909. évig, az iratokhoz nem juthattunk. Ekkor a nagytiszteletű esperes uraktól egyenként kértünk értesítést afelöl, hogy a vezetösk alatt álló egyházmegye részéről végrehajtatott-e a 258—1909. szám alatt foglalt egyházkerületi rendelkezés? A vett értesítésekböl a következöket tudtuk meg:

1. Az esperesi hivatalokban történt személyváltozások miatt több egyházmegyében a jelenlegi esperes az ügy állását nem ismerheti.

2. Az esperes urak közöl többen kijelentik, hogy annyi év elteltével az iktatóknak az egyházmegyei levéltárakba történt behelyezése után nem áll módjukban a tényállás után nyomozni.

3. Három egyházmegye esperese a már léteített egyházfentartási-alapok kimutatását is szíves volt beküldeni; ezekböl a kimutatásokböl megállapíthatjuk, hogy nincsen ugyan minden egyházközségnek fentartási alapja, de némelyik már eddig is jelentékeny összegű alapot gyűjtött.

4. Ugyancsak a beérkezett 3 egyházmegyei kimutatásböl az is kitünik, hogy az alap vagyont nem mindenütt és csupán pénzérték képezi, hanem termény-készlet is.

5. A létesítés kötelező voltát indítványozó felsőszabolcsi egyházmegyébö azt az értesítést vettük, hogy az ügy náluk sem nyert még megfelelő rendezést, s csak később lesz alkalmuk az egyházmegyei hatóság ellátása után az egyházkerületi közgyűléshez a kimutatást felterjeszteni.

Az 1-töl 5. pontig foglaltakböl kétségtelenül megállapítható, hogy az 1909. évi 258. szám alatt kelt egyházkerületi határozat teljes végrehajtása félbe maradt.

Ilyen körülmények között teljesen korrekt szabályrendelet megalkotását lehetetlenségnek tartjuk. De mert azon aggódunk, hogy bizonyos irányítás és rendelkezö határozat nélkül a létesítés menete egymástól szerfelett eltérö lesz, tisztelettel javasoljuk, hogy minden szabályrendeleten kívül, méltóztassék határozatilag kimondani a következöket:

1. Az egyházkerületi közgyűlés minden egyházközséget egyházfentartási-alap létesítésére kötelez.

2. Az alap gyarapítására, amennyiben a már létesített alapok évi növelésére (nem számítva a meglévő vagyoni erő kamatjövödelmét), az egyházközség nagyobb összeget nem biztosított volna, az 1000 lelken alul álló egyházközségek legalább évi 20 koronát, az 1000-töl 2000-ig évi 30 koronát, a 2000-töl 3000-ig évi 40 koronát, a 4000-töl 5000-ig évi 50 koronát, az 5000-töl 10,000-ig évi 60 koronát, a 10,000 lelken felüliek legalább évi 100 koronát köte-

lesek költségvetésükbe évi járandóságképpen fölvenni.

3. A járandóságokat az egyházmegyei pénztárnok szedi be s évenként december 31. előtt az egyházkerületi pénztárba juttatja, ahol megfelelő nyilvántartás s számadás vezetése mellett a járulékok külön pénztári csoportban kumulatív rendszer szerint kezeltek.

4. Az alapító-levelek szövegezésére az egyházkerületi közgyűlés a pénzügyi bizottság útján mintát készített. Az alapító-levelekben kifejezendő, hogy az alapot egészben vagy részben a tulajdonos egyházközség csak indokolt kérelemre az egyházkerületi közgyűlés engedélye mellett használhatja fel.

5. Az alapító-levelek az egyházmegye jóváhagyása után az egyházkerületi közgyűléshez 1914. év december 31-ig felterjesztendők s megfelelő felülvizsgálat után egyházkerületi jóváhagyás alá bocsátandók.

6. Ugyanerre az időre terjesztendők fel a már meglevő alapok kimutatásai is esperesi hitelesítés mellett.

7. A már létesített alapok értéke lehetőleg minél előbb, de legkésőbb 1915. évi július 1-ig beadandók az egyházkerületi pénztárba. Amennyiben az alap vagyona kölesön-kötelezvényeken volna elhelyezve, értékül ezek a kötelezvények is elfogadtatnak ugyan, de az elhelyezésért a szavatosság nem az egyházkerület hatóságait terheli.

Ha még az ilyen értelmű határozatok meghozása után is felmerülne annak a szüksége, hogy külön szabályrendelet is készíttessék, annak előállítása érdekében a körülményekhez képest később fog az egyházkerületi közgyűlés rendelkezni.

A leadott iratok visszaszolgáltatása és a nagytiszteletű esperes uraktól vett értesítések csatolása után jelentésünk tudomásul vételét, illetőleg javaslatunk elfogadását kérve, mély tisztelettel vagyunk stb.

Debrecen, 1913 október 28.

Rózsa Sándor,
biz. előadó.

Alsószabolcs-hajdúvidéki reform. egyházmegye közgyűlése.

— 1913 október 7. —

Lelkesedéssel, a szeretet és ragaszkodás őszinte, meleg megnyilvánulásával kezdődött csaknem 2 napig tartott gyűléseink sora...

...Mintha hallanók még a budai éljen dörge... mintha látnók a sok százak szeme villanását, lelkesedését... a budai hegyek mintha visszaverve még mindig hallatnák velünk azt a taps orkánt, melynek őszinte, igaz érzésből fakadt rianása megmutatta méltó válasz gyanánt a bántók tömegének, hogy van még igaz szívből fakadó igaz szeretet ezen a léha világon... lelkünk ott mereng a néhány nappal ezelőtt lezajlott dunaparti emlékeken... midőn... mintha álmodnánk... mintha a merengés valósággá változott volna, újra riadtan hangzik: „Éljen, éljen Baltazár elnökünk...”

És ez csakugyan valóság! Szeretett esperesünk

megnyitja lelkész egyesületünk közgyűlését... Lelkes szavai ragadják a lelkeket... Elvonulnak lelkünk előtt az évek, midőn a szeretett elnök köztünk lakozott... elvonulnak a diadalmas órák, mikor a mi esperesünk tartotta püspöki székhelyét... Az édes emlék összeölelekezik az elnöki emelkedett szavakkal s kiváltja a lelkekből a ragaszkodás és szeretet felkiáltását: „Nem bocsáthatjuk, nem bocsáthatjuk az elnöki székből, éljen főtiszteletű püspök elnökünk...”

A szavakat tett követi... Jakucs Sándor, Tóth Lajos, Benkő Lajos lelkészársakból álló küldöttség alakított, hogy a holnapi napon lemondásának visszaverésére bírja a szeretett elnököt...

Lelkésze egyesületi közgyűlésünk azután alakult lelkészértekezletté, hogy előkészítse a holnapi gyűlés 70-nél több tárgyát. Ugyanezen okból ülésezett a tanügyi bizottság is.

Október 7-én délelőtt 9 órakor hangzottak el Hajdú vármegye székházában az esperesi imának magával ragadó hangjai és lelkünk szállt, emelkedett a hatalmas, de szerető Istenhez, ki a természeti ránk zúdult csapásokban is mutatja, mire volnánk méltók bűneink sokasága miatt, de aki szeretetének nagyságával felülmúlja érdemtelenségünk nagyságát.

Utána Kovács Gyula, a közszerzetnek örvendő alispán főgondnok köszöntötte a nagyszámban megjelent tagokat, indítványára az esperesi gyönyörű fohász jegyzőkönyvbe vétetni határozottatott.

Megbízó levelek beadása utána a távol maradtak igazoltattak.

Szavazatbontó-bizottság jelentéséből megtudtuk, hogy tanító-képviselő: Dobrossy István hajdunánási tanító lett.

Azután lelkes éljenzés hangzott fel, melyet 2 lelkészválasztás bejelentése váltott ki.

Szabó Antal, egyházmegyénknek a balmaznemetújvárosi gyülekezetében működött, mindenektől szeretett lelkésze a hajduszoboszlóiak által hívott meg, míg a balmazújvárosiak a bihariak papját, Kállay Sándort hívták meg...

Rövid egymásutánban két meghívás... új, szebb időknek biztató jele...

Következett a széles mederben mozgó, mindenre kiterjedő, mindent felölelő esperesi jelentés, melynek ama részénél, hogy az iskolai év végén konfirmáltak az újkenyéri úrvacsoraosztáson való megjelenésre köteleztessenek, tartalmas, eszme-gazdag, eredményében újító vita indult meg.

Köblös Samu, a hajduböszörményi főgimnázium lelkes, hitbuzgó igazgatója, lendületes, egyházát szerető szívének érzéseiből fakadó szavakkal mutatott rá azon, hitéletünkre szomorú eredménnyel járó dologra, hogy az iskolai év végén konfirmáltak közül igen sokan elszélednek, a konfirmáltatásról elfeledkeznek, mire a legközelebbi, az újkenyéri úrvacsoraosztás elkövetkezik s kimennek az élet útjaira anélkül, hogy hitben való megerősítésüket az úrasztalához való járulással megpecsételnék. Indítványozza azért, hogy a konfirmálás szertartása után osztassék ki az úrvacsora.

Többen vettek részt az ezt követő eszmecsereben, melynek végeztével esperes úrnak a bűnbánati hét szükségességét fejtegető záró szavai után gyűlésünk kimondta, hogy mivel a „Népiskolai Szervezet” 77.

§-a a konfirmálást az iskolai év végére, tehát oly időre teszi, melyet hosszú idő választ el a legközelebbi úrvacsoraosztástól, szükségét látja annak, hogy a konfirmáció utáni legközelebbi vasárnapon úrvacsoraosztás tartassék; ezt egyházmegyénk a maga területére el is rendeli; egyben pedig felír a kerületre, hogy ezen úrvacsoraosztást tegye általánossá s azt a „Népisk. szerv.” 77. és 78. §-ának pótlásául vegye fel.

Azután T. Kiss Lajos, Veress Imre, Kócs Zsuzsanna, Farkas Margit, Geréb János, Kecskés József, Ibolya János tanítók tettek esküt, mely után esperesünk Istentől testi, lelki erőt, sikert, eredményt kért munkájukra, rámutatván arra a szent és nagy feladatra, melyre esküdtek, a lelkesedésre és odaadásra, melyet pályájuk megkíván és arra a legboldogítóbb lelkiérzetre, melyet a hű kötelelességteljesítés eredményez...

Majd Lévay Imre tanügyi bizottsági előadó terjesztette elő jelentését.

Hű tükre e jelentés mindig, az volt most is, tanügyi életünknek.

Egy munkaterét önzetlenül szerető, munkás, az előmenetel, a haladás felett lelkesedő, a hanyatlás jeleinél aggódó lélek megnyilvánulása.

Számvevőszékünk jegyzőkönyvének, javaslatainak elfogadása után a számvevőszék újraalakítása következett.

Odaadó, buzgó munkálkodásuk elismeréséül a régiiek egyhangúlag választották meg.

Elnök: Tóth Lajos tiszadobi, számvevő: Bertalan Gábor tiszacsegei, jegyző: Mészáros Lajos saápi lelkész.

A stóla-díjakra vonatkozó kerületi határozat meghirdetésénél egyházmegyénk felhívja a kebelbeli gyülekezeteket a keresztelelési- és esketési stóla megváltására; hol ez nem volna lehető, ezeknek, valamint az összes lelkészi és kántori stóláknak a mai viszonyoknak megfelelő emelésére.

Bélteky Lajos főjegyző és kerületi pótképviselő, Szatmárra való távozása folytán lemondott állásairól.

A főjegyzőségre a szavazás meghirdetett, melynek eredménye már most sem kétes, megállapodván a lelkész-értekezlet Szabó Antal hajduszooszólói lelkész személyében.

Kerületi pótképviselő is ő lett.

Világi tanácsbíróaságra szintén szavazás rendeltetett.

Nem tudni, ki lesz; csak erősen emlegették, vajjon a világi főjegyzőség és tanácsbíróaság összefér-e? Természetes dolog, hogy igen.

Hajduszooszóló presbiteriuma kimondta, hogy nőtanítót nem választ.

Megfelelőbeztetett. Megsemmisítettett.

Nyugdíjintézeti tagság Bertalan Gáborral töltetett be.

Vámospéres iskolafejlesztésre képtelen voltát jelenti. Padrah Sándor és Bertalan Gábor tanácsbírák kiküldettek a helyszínére, megvizsgálni, hová lett a régi hajdu kitartás.

Államsegélyből Fitos Ferenc világtalan tanító 70, Polgár, Dorog, Acsád, Ábrány, Mártonfalva 50—50 koronát kap.

Református segélyegylet választmányához ajánlatnak Polgár, Acsád, Mártonfalva.

Közalapi tőkekamat segélyre felterjesztetnek: Szoboszló, Nádudvar, Polgár, Tetétlen, Csege, Dób, Nagyalu, Mártonfalva.

Nőnevelési segély kiosztatott 900 korona.

Belkörü tűzkárbiztosítás mellett egyházmegyénk állást foglalt.

Tárgysorozaton volt természetesen, kerületi végzés folytán, kerületünk legújabb tengeri kigyója, Hegedűs és Sándor, illetve a népiszkolai ifjúsági könyvtár ügye is.

Kimondatott, hogy október 1-ig a tanítók kötelesek az 50 filléret beszedni. Október 5-ig a tanterület megállapítja, hányan nem fizettek s kik ajánlatnak felmentésre. Iskolaszék október 10-ig tárgyalja s megállapítja a fizetésre kötelezettek számát s jegyzőkönyvét október 15-ig beküldi a tanügyi bizottság elnökéhez, espereshez, aki a tanügyi bizottsággal vagy annak előadóival október 31-ig megállapítja a kötelező beírási díjak végösszegét, melyről értesíti az egyházközségeket és kimutatás útján a püspöki hivatalt.

E tárgynál felhívja gyűlésünk az illetékes tényezőket, hogy amennyiben a szállítások körül szerződésellenes tények merülnek fel, a sürgősebbeket azonnal, az általánosabb érdekeket pedig minden október 25-ig jelentsék az esperesi hivatalhoz.

Közben a díjlevelekre, adókulcsokra, adásvételekre, alapító-levelekre vonatkozó ügyek is elintéztet nyertek.

Volt 2 indítvány is. Egyik a számvevőszéki tagokat és a pénztárnokokot is 10 évenként akarja változtatni, a másik kimondatni kéri, hogy csak azok a tárgyak vétessenek tárgyalás alá, melyek a gyűlés előtt 14 nappal felterjesztetnek.

Ügyrendünk szerint a jövő gyűlésen fognak tárgyalatni.

Ha még megemlítem, hogy jövő évi kerületi képviselőkül megválasztottak egyházi részről: Jakucs Sándor, Veress Géza rendes-, Szabó Antal pót-; világi részről: Padrah Sándor, dr. Nagy Gábor rendes-, dr. Malatinszky József póttagokul, le is tehetem a tudósítói tollat.

Gyűlés végén esperesünk szíves köszönetet mondott a házi gazdának, Hajdu vármegyének, illetve annak alispánjának, Kovács Gyula gondnokunknak.

Erre felhangzott az „Éljen az elnökség” szívszerinti kiáltás s gyűlésünk véget ért.

Délben 1 órakor izletes menüvel ellátott, szellemes tósztokkal fűszerezett bankett, délután pedig 3 tárgyból álló bírósági ülés volt.

Nyírmártonfalva, 1913 október 9.

Ajtay Jenő,
egyházm. aljegyző.

Templomszentelés Klopódián 1913. október 26-án.

Október 25-én reggel hat órakor szállott püspök urunk vonatra Kiss Ferenc egyházker. főjegyző és Hajdu Zsigmond püspöki titkár kíséretében, hogy aznap este 7 órára a kitűzött messze, távolosó helyre eljuthasson. Szolnok, Békés, Csaba, Arad, Temesváron keresztül Vejtére, innen Gátaljára jutottunk

5 óra után, ahol püspök urunkat már a különböző helyekről, közeli egyházakból összesereglett nagy néptömeg — még nők is — várta, hogy színről-színre láthassanak református főpásztort, láthassák a mi püspökünk daliás alakját annyival inkább, mert több oldalról hallottuk azt a kijelentést, hogy ezen a vidéken emberemlékezet óta, tehát valószínűleg soha református püspök még nem járt. Gátalján vagyunk tehát. Az első szónok ifjú Zöld Mihály végvári lelkész volt, ki 50 egyháztaggal jött, hogy tisztességet tegyen. Elmondta a 119 év óta fennálló egyház rövid történetét, melyet 100 évig Ritsbergnek neveztek, 19 év óta találoan Végvár a neve, a magyar szónak és a református vallásnak végvára. Hangsúlyozta, hogy az ő örömük nagy, midőn főpásztoruk előtt tiszteleghetnek, de akkor volna teljes, ha egyházukban mondhatnák magukénak, ha az ő templomukat is felszentelné. Zöld Mihály után következett a szigetfalui egyház (eddig: Szkulya) küldöttsége Imre Arpád lelkéssel az élükön, ki szinte találó szavakkal üdvözölte püspök urunkat, hasonló óhajátását fejezve ki a Végváriakéhoz. Ezután jött a klopódiai egyház küldöttsége, kik egész seregestől jöttek már eléje az érkező magas vendégnek. Szónokuk az egyház ifjú helyettes lelkésze ifj. Rácz Károly volt, annak a remény megvalósulása feletti örömüknek adva szép szavakban kifejezést, mely felől a nagy távolság, a hosszú úttal járó törődés feletti töprengés miatt kétségben voltak. Nem hitték, hogy e nagy szerencsében részesülhessenek s most az ő örömük és lelkesedésük határtalan. Ezután a gátaljai róm. kath. plebánus tartott üdvözlő beszédet. Végül az üdvözlő beszédekre a mi főtiszteletű urunk felelt. Mindenkihez volt találó és örömmel vett szava; lelkesedéssel vették azon kijelentését, hogy ha Isten is úgy akarja, a végvári, szigetfalui stb. egyházakat is meglátogatja rövid időn belül. Ezután ismét vonatra szállottunk. Utunk már e részen kedélyesebb volt. A verseci járás kedves főszolgabírája, Klopódia község főjegyzője a vidék, a vegyes ajkú és vallású népek ismertetésével élénkítették azt. Pont 7 órakor érkezünk Klopódiára. Szép fogatok vártak reánk, az egész község ki volt világítva, mikor pedig közeledtünk a templom felé, mindkét oldalról lampionok között haladtunk be egészen a Wekerle Sándor volt miniszterelnök stb. kegyelmes úr úrilaka elé, hol maga a kegyelmes úr felesége és rokonsága várt az érkező vendégekre. Alig hogy megszálltunk, a négy tanerős iskola növendékei vonultak fel lampionos fényben s egyik tanító vezénylete alatt énekeltek. Egyik kis leány igazán szép beszéd után gyönyörű csokrot nyújtott át a várva-várt főpásztornak, egy kis leány pedig főpátronusoknak Wekerle kegyelmes úrnak.

Itt voltunk aztán a nagy úrnak szívesen látott vendégei. Vasárnap gyönyörű őszi verőfényes nap virradt reánk. Istenisztelet előtt a főúri szép kertet platán és amerikai diófák alatt sétálva megnéztük.

Délelőtt fél tizkor vonultunk templomba. Kilenccen voltunk papi ornatibusban, amely esemény olyan helyen, mint Klopódia, ahol van szerb, görög keleti, gör. kath., róm. kath., lutheránus, református, zsidó és mindenféle nemzetiségű, de legkevesebb magyar igazán szokatlan jelenség volt. A templom, mely igazán szép kivitellű, izléses tornyú, tágas, vilá-

gos, 25,000 koronáért felette olcsó. Zsúfolásig megtelt hallgatósággal, a Wekerle kegyelmes úr családja, rokonsága is ott volt. Püspökünk imája mindenkit meghatott. Az ünnepi beszédet Fekete Gyula egyházközségi aljegyző tartotta magyarul gondos kidolgozással, németül Jaura Vince nyug. klopódiai lelkész lelkesedéssel. Az úrasztalánál agendázott Kiss Ferenc egyházker. főjegyző magas szárnyalással. Végül Futó Zoltán esperes mondott záróimát s áldást ismert szónoki képességével.

Templomból kijövet püspök urunk vezetése alatt Wekerle kegyelmes úr előtt tisztelegtünk, ki a tisztelgést a tiszántúli református egyházkerület s az ORLE. részéről — méltatva a reformáció sokirányú áldásos hatását — hálásan fogadta.

Ezután főtiszteletű urunk fogadta a küldöttségeket a kegyelmes úr szobájában. Magyar, német és román nyelvű üdvözlő szavak hangzottak el. A román küldöttség előtt a szeretetnek mindenki által érzett nyelvére hivatkozott püspök úr, ami látható hatással volt a jelenvoltakra. Hosszúra nyúlna, ha a részletekre kiterjeszkednénk.

Fél 2 órakor közeledre mentünk, hol a minden várakozást kielégítő kiszolgálás nyilván elárulta a gondos kéz működését. Az idő rövid volt. Püspök úr poharat emelt a király Ófelségére, a községi főjegyző püspökünket köszöntötte, Kiss Ferenc a kegyelmes úr érdemeit méltatta s köszönte meg, végül püspök úr búcsúzott el az egész közönségtől s következett az indulás órája. Érdekes volt a különböző nemzetiségekből összeállított lovas bandérium, mely a vonathoz kísérte ki a távozókat.

Szép nap volt. Sokáig emlékezetes lesz Klopódián. H.

A kecskeméti egyházmegye lelkészi egyesületének javaslata az E. T. revíziója tárgyában.

(Folytatás.)

VI. törvénycikk

A köznevelési és közoktatási intézetekről.

Miután a tandíj egyáltalában megszűnt, s a tanítók összes járandóságait a fenntartótól s majdnem kizárólag készpénzben kapják:

a 7. §-ból e szavak: „a tandíjak (amennyiben van) valamint“ kihagyandók, sőt ezen §. második pontja egészen elhagyható, vagy pedig következőleg szövegezendő: „Ugyanez gondoskodik az egyházközségi tanítók, óvónők (óvók) fizetésének és egyéb járandóságainak kellő időben való kiszolgáltatásáról“.

A 8. §-ba felveendő új pont által gondoskodni kell az alkalmazásban levő tanítók átvételéről, vagy azok megfelelő ellátásáról. A c) pont után a d) alatt tehát a következő pont iktatandó be:

d) Szerződésileg kikötendő az is, hogy az alkalmazásban levő, kellő képesítéssel bíró tanítók, tanítónők az iskolával együtt átvétessenek, illetőleg tovább is megfelelően alkalmaztassanak.

A 10. §-hoz a következő toldalék teendő:

„mely fizetés azonban az országos törvényben biztosított minimális fizetésnél kevesebb nem lehet“.

A 12. §. vége módosítandó, mert a tanügyi legfőbb hatóság az egyetemes konvent lévén, a tanterv és rendtartás megállapítása ennek hatáskörébe esik. Ehez képest:

„az egyházkerületek állapítják meg“ helyett „az egyetemes konvent állapítja“ meg teendő.

Az előző pontban foglalt indokolás folytán a 13. §. a következő ponttal megtoldandó:

„Az elfogadott tankönyvek esetről-esetre az egyetemes konventhez felterjesztendők“.

A 14. §. második pontjába továbbá ezen §-hoz még a következő pont csatolandó:

„Ezen könyvtárak alapításáról az iskolafenntartók legalább oly mértékben tartoznak gondoskodni, amint azt az országos törvények megszabják“.

A 19. §. a következő mondattal pótlendő:

„Az egyházkerületi megbízottak egyike az egyházkerületi tanító képviselők közül választandó“.

A 23. §. utolsó pontjának tervezett módosítása ez lesz:

A tanító, a lelkész, mint iskolaszéki elnök, vagy az igazgató engedélye stb.

A 24. §. szövegében:

„segédtanítók“ helyett „kiszegítő tanítók“ teendő.

Továbbá ugyancsak a 24. §. még a következő szöveggel pótlendő:

Az egynél több rendes tanítóval bíró iskolában egyik rendes tanító a presbiterium által vezetett tanítói jelleggel ruházandó fel. A tizenkettőt meghaladó rendes tanítóval bíró iskolákban, — esetleg államsegéllyel — igazgató-tanítói állás szervezendő. Az igazgató-tanító rendszerint osztályt nem vezet, de bármelyik tanító akadályoztatása esetén, kiszegítő tanítóként azt helyettesíteni köteles.

Az igazgató-tanító feladata a tanítás egyöntetű és módszeres vezetése, az iskolák és tanítás módszeres felügyelése és az iskolák belső igazgatása.

Az igazgató-tanító jogait és kötelességeit, valamint alkalmaztatásuk módját, ezen törvény rendelkezéseinek figyelembe tartásával, az egyházkerületek állapítják meg, mely szabályrendelet a vezető tanítók jog- és hatásköréről is intézkedik.

A 28. §. kihagyandó, mert ezen törvény (új alakjában) segédtanítót nem ismer.

A 31. §-ban intézkedni kell az esetre is, ha a tanító egy éves katonai szolgálatának teljesítése végett bevonul. E célból ezen §-ba harmadik bekezdésül beveendő a következő szöveg:

„Az egy éves katonai kötelezettségének eleget tevő tanító, ezen év tartamára szabadságolandó s helyébe az iskolaszék ideiglenesen (vagy kiszegítő) tanítót alkalmaz, mely intézkedése az esperesnek bejelentendő. Ez esetben az ideiglenes tanító díjazására a katonai szolgálatot teljesítő tanító fizetése is igénybe vehető, de abból e célra 800 koronánál több le nem vonható.“

A 34. §. első pontja megmarad, a fizetéseket megállapító:

1., 2., 3. pontok helyébe az 1913. évi XVI. t.-cz. megfelelő rendelkezései teendők.

A 47. §. végére a következő szöveg jön:

„Az igazgató-tanító vagy a vezető jelleggel ruházott rendes tanító az iskolaszéknek hivatalból tagja, a tanügyi dolgokban előadója“.

Az iskolalátogatók intézménye nem bizonyult jónak és célravezetőnek, ahelyett egy iskolafelügyelő alkalmazása sokkal megfelelőbbnek s célravezetőbbnek látszik, mert így egy egyén kizárólag az iskolák felügyeletével foglalkozván, az ellenőrzés intenzívebb és eredményesebb lehet; ennél fogva az 51. §. egészen kihagyandó, s helyére jönné a következő szöveg:

51. §. Minden egyházmegye népiskolai tanügyének egységes és rendszeres vezetésére egy iskolafelügyelő alkalmazandó. Ezen iskolafelügyelőt az egyházmegyei közgyűlés választja, aki e minőségben az egyházmegye rendes tisztviselője s összes népiskolai ügyeinek előadója. Az iskola felügyelő díjazását, esetleg állami segély igénybe vételével, az egyházmegyei közgyűlés szabja meg, teendőit, hatáskörét, a látogatások alkalmával felszámítható költségeit pedig szabályrendelettel állapítja meg.

Az iskola-látogató tartozik az egyházmegye területén levő összes református felekezeti népoktatási intézeteket évenként legalább egyszer meglátogatni, az iskola szellemi, anyagi és közegészség ügyeit vizsgálat tárgyává tenni, az egyházmegye idevonatkozó határozatainak végrehajtását ellenőrizni, általában az egész egyházmegyei népoktatási tanügyet, az egyházmegyei tanügyi bizottság irányítása és utasítása mellett egységesen vezetni és tapasztalatairól évenként az egyházmegyei tanügyi bizottságnak, illetőleg ennek útján a közgyűlésnek jelentést tenni.

Az 55 §-nál, minthogy a tanterv megállapítása az egyetemes konvent hatáskörébe van utalva:

az 55. §-ból e szavak: „és a tantervet“ kihagyandók.

Az 58. §. végére oda teendő még a következő pont:

a paedagógiai tanszakra középiskolai vallás-tanári képesítéssel bíró egyének is alkalmazhatók.

A 62. §. módosítandó, mert az igazgatók életfogytiglanra választása nem célszerű, ez okból a §. a következő lenne:

62. §. A tanító és tanítónőképző intézetek igazgatói 6 évre választatnak, de a lelépő igazgató újra választható.

A 63. §-ban, minthogy a legfőbb tanügyi hatóság az egyetemes konvent, ennek kifejezést kell adni, ehhez képest:

„az egyházkerületek állapítják meg“ kimarad, s helyébe jön: „az egyetemes konvent állapítja meg“.

A 75. §. kihagyandó, s annak helyébe:

az egyetemes konvent által kidolgozott és életbe is lépett vallás-tanári képesítés állítandó be.

A 89. §. második pontja kimarad, s annak helyébe a következő szöveg jön:

„A tantervet az egyházkerületek meghallgatásával az egyetemes konvent állapítja meg“.

A 80. §. harmadik pontja maradjon, mert az egyházkerületek ügyis a konvent után teszik meg felterjesztéseiket.

A 99. és 116. §-ok értelmé az V. t.-c. 15. §. b) és a 20. §. a), b) pontjainak meghatározásához képest módosulnak.

A 120. §-ba 6-ik pont gyanánt felveendő a következő szöveg:

„Megállapítja a tantervet az összes közoktatási intézetek számára“.

(Vége köv.)

Vasárnapi levél.

— A vittenbergi templom küszöbén —

Odaképelem magamat. És látom, amint az őszi ködből kibontakozik egy barát. Az őszi szellő meglöbögatja a papirlapot: az emberi intelligencia magna chartáját. Ezek a kalapácsütések mózesi mozdulatok voltak: nyomukban élet és áramlat tört elő. Varázslatos érintések, melyeknek eredményeként esoda dolgok kelnek szárnyra. Hiába! A történelemnek is meg vannak a maga bűvészei, azok a zsenik ezek, akiknek minden érzésük közérzés, törekvésük közérdek, eszméik a milliók gondolatai. Az ember önmagát hallja és érez, saját gondolatait stilizálják és zászlaját lobogtatják előtte. Ezeket az „adomány-embereket” nagy egyéniségnek hívják. Pedig csak a temperamentum individuális bennük. Ők maguk tulajdonképpen nemes kozmopoliták, *igazi világlelkek*. Amikor Márton doktor megszólal, amikor nézeteit kifejti, akkor a tömeg nem csodálkozik, hanem egészen természetesnek találja, hogy végre az ő rejtett vagy sügva kiejtett megjegyzései hangosan is kiejtessenek és felségesnek, hogy erre az étellel játszó szerepre egy szimpla barát vállalkozik. Luther úgy áll kora emberei előtt, mint a Gorkij¹ Pávelje május elsején munkásai előtt. A vörös zászlóját mindenki érti, gondolatai és eszméi mindenki előtt ismeretesebbek, bár nem olvasta és nem hallotta soha senki. Hogyan? ... Igen, igen! Az eszméknek és életük eleje a katakombákban folyik le. Élnek, de nem mernek felszínre jönni. S azután kell jönni egy nagy debatternek, akinek van történelmi elszántsága katakombákból kiszabadítani. *Az ilyen lélek világba-állása: közérdek, az emberi intelligencia universalis érdeke.* A hangja sohasem uniszoli, hanem egy orcseszter, egy logikai chimerának reális lecafolása: *a leguniverzálisabb individuum.* Ez minden emberi nagyságnak és hatásnak titka, ki mennyire közönséges?!

A reformáció uniszolikus értékű gondolata: *az emberi értelem méltóságos installációja a vallásos élet áramlatában.* Dehogy „barátversengés!” Nyomorult nézőpont: a kölni dóm: téglarakás. „Sértett baráthiúság!” Az emberek nem mozdulnak meg, csak a magok hiúságokért. „Forradalom a tekintély ellen!” Igen, ebben már van gondolat. Forradalom, amelynek igazságában igazolva vagy megbocsájtva van még szertelensége is. *De nem csöcselék-terror, konvent és jóléti bizottság, hanem ideális szabadságharc.* Ebbe a várandós „tohuvaobohu”-ba azután beleolvad minden: humanizmus és modern pogányság, reneszánsz és demoralizált klérus, visszaélés, barátféltékenység, nemzeti érzés, tisztulási vágy s ezekből mint sötét és világos színekből bukkan elő a reformáció.

Érdekes! Azok a szempontok, melyekből hajdan megítélték a reformációt, ma sem pusztultak el. Csak a név más, az alacsonyosság a régi. Érdekes! hogy művelt emberek milliója arra a kérdésre, hogy mi a reformáció? — Luther életrajzára és a pápák bűneire gondol.

És ha olvasom vagy hallgatom papjainkat, amint a reformációról elmélkednek, tapasztalataim hasonlók. Nem! jó Uraim! a reformáció nem ka-

¹ Gorkij: Az anya.

tholikusszidás. Ez egy részlete, egy melléklete volt hajdan a reformációnak, abban az időben, amidőn a polemia argumentum ad hominem ment. Ezt a mellékletet most már nem szabad kinyomatnunk, mert nem tudjuk igazolni. Az ilyen csatározás feletőbb egyoldalú, negatív. Kimutatni a más irány helytelenségét, nem hozza magával a mi irányzatunk helyességét. Én úgy gondolom, hogy a reformáció ünnepe nem az *az igazi solemnis gondolat, hogy milyen rossz a kath. szisztéma, hanem, hogy milyen jó a miénk.*

De a reformáció nem egy a bibliaolvasással sem. Ez nagyon naiv, nagyon sértő felfogása a reformációnak is. Mintha valaki azt mondaná, hogy az egész közoktatásügy csak arra jó, hogy az ember el tudja olvasni — számláit! Hát! ezért is — jó! De az ilyen felfogás olyan brutális, annyira fáj! A bibliaolvasás lehet sokszor mechanizmus, néha ártalmas, sokszor gyümölcstelen. A reformáció biblíás gondolata nem ez: *Olvassatok... olvassatok a vakulásig! Hanem ez a krisztusi felfogás: Éljetek... éljétek az örökkévalóságig!* A reformáció megdicsőítette az értelmet, de nem lázította fel, a *reformáció — a vallásosság öntudata.* Ezért kellett úttörőnek a humanizmus és reneszánsz. A reformáció evangéliuma ez: *ti eddig éltetek egy vallásos életet, éltétek hierarchikus hatások, magnetikus, dogmatikus és disciplinális hypnozisek alatt.* Igazságosztó termeitek telve voltak hüvelykshorítókkal, kínpaddal, spanyolcsizmával, de a lelki világtok sem volt különb. Ezek a lelki *torturák* megölték az *öntudatot* és megteremtették a nyomorultak, a *lelki nyomorékok vallását.*

Én „szánom a sokaságot”. Nézzétek, itt van a Krisztus, akit csak vélumokon keresztül láthattatok. *Itt van egy magas moralitás, az evangélium, a biblia, az örökélet menetrendje,* ennek az igazságait hozd be nyomorék lelkedbe és a *betűket* a magad erejéből is *fordítsd át ételle.* Papság, oltár, gyóntatószék, liturgia kiesnek előkelő, dominanci sz szerepeikből s marad egy lélek, aki evangéliumot él. *Elszakítlak mindenkitől, hogy csak az Istené legyél!* Erkölciséged értékei nem a papok könyveiben vannak, téged *csak az Isten mér le s magasztal fel vagy dob el. Él e rettenetes komoly gondolat hatása alatt: „sub auspiciis divinis”.*

És ennek a reformációnak vetik szemére, hogy megcsappantotta a vallásosság forrását. Micsoda mélység nyílik itt meg, micsoda hatalmas erők a vallásos élet csodálatos individualizációjához! Valahányszor ezen elgondolkodom, önkénytelenül felsóhajtok. Szinte félek, hogy a reformáció egy *nagy anachronizmus* a maga *óriási* intelligenciájával. De a jövőre gondolva vérmes reményeim nőnek: ha az emberiség *bennmarad az intelligencia jegyében,* én nem félttem a hitetlenségtől, — *protestánsá lesz.*

Déreczy Imre.

IRODALOM.

Szülők Lapja. A gyermeknevelésre nagyfontosságú lap indult meg a fővárosban. A Bárczy Istvánné Gyermekház-Egyesület „Szülők Lapja” címen újságot ad ki a szülők számára, hogy a család és iskola között

az oly igen kívánatos kapcsolatot megteremtse. A lapot *Háda* József székesfővárosi iskolai igazgató szerkeszti. Első száma gazdag tartalmát bizonyára nagy rokonszenvvel fogadják a szülők s mindazok, akik az iskola, a kultúra iránt érdeklődnek. A „Szülők Lapja”-ban *Bárczy* Istvánné ír az iskola és szülők egymáshoz való viszonyáról; *Rákosi* Jenő főrendiházi tag „Gyermekház” címen mondja el nemes gondolatait; *dr. Bókay* János egyetemi tanár, a kiváló gyermekorvos adja a csecsemőápolásra a szülőknek megszívlelendő tanácsait; *Schuschny* Hènrík dr. orvos, az egészségtan tanára, a vörheny ellen való védekezésre oktatja a szülőket. *Tuba* Károly ismert poéta verse, *Földes* Géza kedves tárcája, *dr. Szabó* Viktor, *Kultner* Miklós, *Székely* Lajos, *dr. Fáy* Miklós tisztiorvos, *Bihari* Mór, *Erős* Jenő közleményei, nagy, gyakorlati kérdésekről szóló írásai mind-mind változatossá, érdekessé, hasznossá teszik a lapot. Igaza van *Bárczy* Istvánnénak abban, amit e lapba ír: „Az érdemes munkát a szülők hálája fogja kísélni”. Szerkesztőség: VI., Felső erdősor 21. Kiadóhivatal: Központi Városház, II. em., 1917.

Igehirdető. Egyházi beszédek gyűjteménye. Kiadják: *Soltész* Elemér református lelkész, *Révész* János ev. lelkész szerkesztők. November havi füzeté következő gazdag tartalommal jelent meg: *Néhai Zábrák* Dénes volt soproni ev. lelkész: Egyházi életünk fogyatkozásai (Vasárnapi). — *Lukácsy* Imre dunavecsei református lelkész: Engedjétek hozzám jöni a gyermekeket (Vasárnapi). — *Beyer* Fülöp marosvásárhelyi ev. lelkész: Az emberi nyelvről (Vasárnapi). — *Dr. Nánássy* Lajos perth-ámbóvi református lelkész: Mikor esteledni kezd (Vasárnapi). — *Kiss* Samu nagybarátfalui ev. lelkész: Vigyázzatok! (Egyházi év utolsó vasárnapján.) — *Nánay* Béla kiskunhalasi református vallásnár: Az első bűnös (Vasárnapi). — *Kund* Sámuel répcelaki ev. espereslelkész: Jön a Király (Adventi). — Melléklet: *Soltész* Elemér: A mi szolgálatunk (Kongresszusi egyházi beszéd). — Előfizetési ára: egész évre 12 korona, félévre 6 korona, negyedévre 3 korona.

— **Magyarország közgazdaságának vezérférfiai.** Ilyen címmel nemsokára érdekes és a maga nemében igen eredeti munka hagyja el a sajtót. A *Danubius* Kereskedelmi r.-t. (Budapest, VI., Szond-utca 93.) kiadásában megjelenő mű az ország közgazdasági vállalatainak vezetőit mutatja be életrajzok és arcképek változatos és élénk sorozatában. Minthogy e műnek nemcsak szakirodalmi, hanem informatív jellege is lesz, a „Magyarország közgazdaságának vezérférfiai”-ban hű tükrét találjuk hazánk közgazdasági és hiteléletének. Joggal számíthat e mű a legszélesebb kereskedelmi és pénzügyi körök komoly érdeklődésére, mert anyagát gondos körültekintéssel, nagyobárára a helyszínén gyűjtik össze s elismert szakemberek rendezik sajtó alá azt. Nem száraz életrajzi adatok felsorolására szorítkozik e könyv, hanem színes, a személyeket és közgazdasági tevékenységüket hűen jellemző biográfiákat közöl, amelyekből úgy a szociológus, mint a pénzügyi szakember értékes anyagot meríthet. A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok hitelképességének megítélése szempontjából meg éppenséggel korszakalkotó segédeszközt látunk ebben a munkában, mert eleven és pozitív adatokkal fogja egészíteni a mérlegben közölt holt számok

alapján alkotott hitelvéleményt. Örömmel üdvözöljük ezt a könyvet, amelynek közkedveltségét már most meg merjük jósolni. Szakemberek és közgazdasági írók, pénzügyi és kereskedelmi vezérférfiak közreműködésével készül a munka s így elvárjuk, hogy nívós és értékes könyvet kapunk benne. A mű három kötetben fog megjelenni, még pedig: I. Nagyvárosok, II. Kisvárosok és III. Budapest szerint felosztva. A teljes mű ára 70 korona, de kötetenként is kapható. Az I. kötet 30 korona, a II. és III. kötet pedig külön-külön 20—20 koronába kerül.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A két Kossuth testvér.** A Kossuth testvérekről olvasva, mi rendesen a magyar nép apjának fiaira, *Ference* és *Tódorra* gondolunk. Most nem ezekről szól az ének, hanem a 18-dik század második felében emigrált pataki theologus utódairól, *Kossuth Hieronimus*-ról és *Kossuth Benijámin*-ről. A II-ik József türelmi rendelete ébresztette fel Ausztria tartományaiban az elnyomott protestántizmust. Ennek a szabadtító uralkodónak méltán áll aranyos bronz szobra Ausztria csaknem minden nevezetesebb helyén. Mi magyar protestánsok is sokat köszönhetünk neki. (S erről különösen nekünk, debrecenieknek kell is emlékezni, akik *Sinai* és *Szilágyi* útján vele valamikor közvetlen összeköttetésben voltunk és politikájának az irányításában is részt vettünk.) A lajtántúli protestánsok azonban lételöket is egyenesen hozzá kapcsolhatják, na meg azokhoz a magyar theologusokhoz, akik a felhívó szózatra *Páparól*, *Patakról* és *Debrecenből* *Morva-* és *Csehországba* mentek és ott az első protestáns egyházakat szervezték. *Adalbertnek*, *Pilgrimnek* szolgálatait így adták vissza az idők során. A *Kossuth Benijámin* és *Hieronimus* őse is ilyen protestáns theologus diák lehetett. Késő unokái jó germánokká váltak s az egyik (*Benijámin*), a fiatalabbik prot. lelkész valahol a *Rajna* vidékén, *Elsternben*, a másik, az öregebbik (*Hieronimus*) bányatanácsos *Eislebenben*, a *Luther* születési helyén. Most hogy a külföldi hittestvérek figyelmé felénk fordult, bennök is feltámadt a vágy, hogy eljöjjenek közénk. A bányatanácsos még nyelvünkkel is foglalkozott, hogy velünk érintkezésbe léphessen. Voltak *Patakon* és eljöttek ide *Debrecenbe* is. *György Endre* és *Erdős Károly* kalauzolásával felkeresték a kollégiumot, az *Oratóriumot*, a *Nagytemplomot*. A M. P. I. T. gyűlésére eljöttek *Budapestre* is, hol hosszabban időztek. A M. P. I. T. gyűlésén kedves jelenet volt a *Kossuth Benijámin* felszólalása. Nagy szónoki erővel beszélt, szépen festette a visszaemlékezést és jelentős dolgokat mondott a külföldi összeköttetések hord-

erejére nézve. Most, a reformáció nagy ünnepén ezek az emlékek és ez a jelenet kétszeres erővel vésődnek lelkünkbe. Midőn annyi felől támadnak bennünket, jól esik tudni, hogy külföldön is vannak barátaink. Szeretettel köszöntjük őket s különösebben a két Kossuth fiút, kik nekünk, magyaroknak és reformátusoknak kétszeresen is testvéreink és akik ott, a külföldön is becsületet szereznek a nagy névnek, melyet viselnek.

— **Claparède.** Claparède Sándor irodalmi vállalkozását és a genfi Semaine Religieuse mellékleteként adott „Magyar Hírek”-et mindnyájan a legnagyobb örömmel üdvözlöttük. A Genfben tanult Orosz Tamás külön cikkben is foglalkozott ezzel a fontos kezdeménnyel. A genfi francia lap híradásait az egész protestáns külföld olvashatja s így a mi dolgainkról leadott rokonszenves közlemények (már több szám megjelent) nekünk mindenütt, messze földeken és tengeren túl is jóakaró barátokat szerezhetnek. Amint hogy szereznek is és több-több külföldi protestánsban felköltik a vágyat, hogy minket személyesen is megismerjenek. Ezek között Claparède áll most is első helyen, aki a Magyar Keresztény Ifjúsági Egyesületek és a M. P. I. T. ez évi októberi gyűlését használta fel arra nézve, hogy Sautter Emánuellel hozzánk ellátogasson. Most nem jött le a vidékre, hanem a Megyeresi Béla vezetése alatt álló mozgékony ifjúsági szervezetek október 22. s következő napjain tartott felvonulásokat akarta megsejmelni. (Erről fog legközelebb szólni a Magyar Hírekben.) Itt említjük meg, hogy ezek az ifjúsági felvonulások szépen sikerültek. Megyeresi emberül megállotta a helyét. Ott, ahol ifjúsági egyesületekre gondolnak lelkészeink, hozzá kell fordulni. Ő nem a Jeremiás-féle kéztördelő, májszaggató irányhoz tartozik s mindenképen megérdemli azt a kitüntetést bizalmat, amit iránta Claparède és Sautter tolmácsoltak. És Claparède? Ő egyszerűen páratlan, aki még arra is rá bír minket, hogy franciául megtanulunk.

— **A reformáció ünnepe.** A nagyvárad református tanítónőképző intézet tantestülete- és ifjúságának reformáció emlékünnepe október hó 31-én d. u. 5 órakor tartatott meg a következő műsorral: 1. XC. zsoltár. Énekelték a jelenlevők. 2. Felolvasott Kiss Károly vallástanár. 3. ABT: Erdei áhitat. Énekelté Nagy Ilona IV. o. n. Zongorán kísérte Vajda Irén IV. o. n. 4. Szabolcska Mihály: A magyar vallásról. Szavallta: Barsay Amália IV. o. n. 5. P. Nagy Zoltán: Hozsánna: énekelté a képzőintézeti énekkar. Az ünnepélyen nagy és díszes közönség vett részt. — Az egyetemek és főiskolák protestáns ifjúságának „Bethlen Gábor Kör”-e Budapesten a Deák-téri ág. hitv. evang. templomban folyó hó 31-én délelőtt 11 órakor ünnepelt. Ünnepi szónok volt ez alkalommal Raffay Sándor evang. lelkész, theologiai tanár. Megünnepelték e napot a tiszántúli egyházkerületben minden nagyobb helyen. Különösebben az iskolák. (Az egyház november 2-át szenteli a reformációnak s azok élén is elsősorban Debreczen.) A nagytemplomban maga a püspök predikált. Gyönyörű beszédét lapunk elején adjuk. Október 31-én délelőtt a felsőbb-leányiskola, gimnázium és tanítónőképződe koszorúzta meg a kollégiumi ifjúsággal a Gályarabok oszlopát. Délután pedig a díszteremben a Hittanszaki Önképzőkör tartotta meg szokásos reformációi ünnepét. Kiss Ferenc theol. tanár megnyitó beszéde nagyarányúvá tette ezt az emlék áldozatot. Lelkes szavai még most is itt csengenek füleinkben és szíveinkben és azok nyomán szép fényes kép rajzolódik elébe. A reformáció múltja és a magyar református egyház jövője. A múlt nagy volt és dicső. Ilyennek kell lenni a jövőnek is.

Népszerű főiskolai tanfolyam. (University extension. — Szabad egyetem.) 1913—1914. II. tanfolyam. A II. tanfolyam tárgyai a következők: 1. *Dr. Beöthy Zolt* főrendiházi tag, budapesti egyetemi ny. r. tanár, a Magy. Tud. Akadémia r. tagja stb.: *Magyar lángelmék.* (3 órában, november 1-én, szombaton délután 1 $\frac{1}{2}$ —7-ig és november 2-án, vasárnap délelőtt 11—1 $\frac{1}{2}$ -ig a református kollégium dísztermében.) 2. *Dr. Darkó Jenő* debreceni református főiskolai tanár, egyetemi m. tanár, a Magy. Tud. Akadémia l. tagja: *Athén építészeti emlékei.* (Vetített képekkel, 4 órában, pénteki napokon, november 7., 14., 21., 28-án délután 6—7 óráig a református kollégium dísztermében.) Az előadások rendes hallgatására a

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. oooo

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

kollégiumi háznagyi hivatalban, illetve Csáthy Kálmán és Hegedüs és Sándor könyvkereskedő urak üzletében belépő-jegy váltandó, melynek ára egy-egy előadásorozat után *egy korona*. Jegyek minden előadáshoz az előadást megelőzőleg is kaphatók az előadás terme előtt. Debrecenben, 1913. évi október hóban. *Az elnökség.*

— **Kérdő-iv.** E kérdő-ivben 26 pont és több alpont van. Már egy ízben elküldettek ezek felelet végett minden lelkésznek, és amint a „Debreceni Protestáns Lap”-ból tudjuk, senki sem felelt annak minden pontjára helyesen; és félő, hogy nem is fog helyesen másod ízben sem fele vagy talán egy negyedrészre sem; mert az adott utasításokat nem minden lelkész egyformán fogja fel, értelmezi s érti, azért, mert mintha itt-ott kissé homályosak volnának a kérdések, és egy helyt az utasítás némelyikönk előtt, kiknek gyengébb megértési képességünk van. Ilyen fontos ügyben, minden egyházmegyéből a tanácsbírókat ki kellett volna az esperes uraknak tanítani, hogy miként is kell a kérdő-iv pontjaira felelni. A tanácsbírók aztán, egyházlátogatás alkalmával, a lelkészeknek utasítást adva, jól elkészítették volna az ő jelenlétükben e munkálatot. Még talán legjobb lett volna az egyházmegyei lelkészi értekezleten, hol kevés kivétellel minden lelkész jelen szokott lenni, megadni a kellő utasítást, így már az első kérdő-iv jól lett volna betöltve. És ha most sem válnak be a kérdő-iv-re tett feleletek, nincs más mód, mint mindegyik egyházmegye lelkészi köreiből behívni kitanulás végett két lelkészt vagy csak egyet, kik vagy ki a körébéli lelkésztársait meglátogatván, az ő segítségével megfelelnének pontosan a kérdő-iv pontjaira; útiköltségeiket az egyház fizetvén. Nem tanácsadás ez, csak gondolat, talán jó, talán nem jó. De valamiképpen csak gondoskodni kell arról, hogy a tervezett s egyházunkra nagy kihatással bíró ügyben, találjanak a hivatottak ki oly módot, melyet követve, a kérdő-iv-re feleletet adó lelkészek korrektebbül dolgozhatnak már végre valahára. *Nyírbátori.*

— **A Kálvin-Szövetség IV. közgyűlése.** A református társadalmi élet megújítására törekvő Szövetség október 18-án este tartotta IV. évi közgyűlését a budapesti teológiai akadémia dísztermében, *Bernát István dr.* világi elnök és *Petri Elek* lelkészi alelnök vezetése mellett, a Szövetség tagjaiból és barátaiból álló nagy közönség részvételével. Jelen voltak a többek között: *Gonda Béla dr.* min. tan., *Kösa Zsigmond dr.* min. tan., *Rátz István dr.* állatorvosi főisk. tanár, udv. tan.; *Kálai Endre*, *Kis József*, *Lévay Lajos* és *Szabó Péter* esperesek, *Kovács Pál dr.* jog-

akad. tanár, *Hamar István*, *B. Papp István* és *Pruzsinszky Pál dr.* theol. akad. tanárok, *Benkő István*, *Kontra Aladár*, *Lukácsy Imre*, *Morvay Ferenc*, *Nyáry Pál*, *Simon Ferenc*, *Urházy Lajos* lelkészek, *Ravasz Árpád* és *Versényi György dr.* középiskolai igazgatók, *Csürös István*, *Maday Gyula dr.*, *Pelthő István dr.*, *Varga Bálint dr.*, *Ványi Ferenc dr.* középiskolai tanárok, *Kiss Károly dr.*, *Kováts Ernő dr.* ügyvédek, *Weiss G. Sámuel dr.* orvos, *Szenthe Lajos* gyógyszerész, *Deák Lajos* tanfelügyelő, *Lénárd Jenő* író, *Kováts Lajos dr.* vallástanár, *Nemes Árpád* pénztáros stb., stb., *dr. Kováts István*, *Sebestyén Jenő*, *Veress Jenő* theol. m. tanárok. *Bernát István* elnöki megnyitójában fontos és időszerű kérdéstről, a *kálvinistáknak a városokba való özönléséről* s ennek veszedelmeiről emlékezett meg és az ebben az irányban szükséges társadalmi munkásságra hívta fel a figyelmet. Idézi *Molnár Albert* egykori marosvásárhelyi lelkész beszédét, amelyben a városokat a protestáns egyházak sirjának nevezte. Nem új dolog, hogy a nagyobb városokban lakó művelt és vagyonosabb rétegek közönbösséggel viseltetnek vallásos kötelességeik iránt. Rámutatott arra, hogy amíg a protestánsok ki nem kerülnek a vidéki légkörből, a vallásoságnak legalább külsőségeit megőrzik, mihelyt azonban más körbe, különösen a városba kerülnek, ahol szabadon és büntetés nélkül élhetnek saját kedvtelésüknek, eltávolodnak a vallástól és csak akkor öltik fel az elkopott köntöst, ha abból némi hasznuk lehet. A felekezeti türelmesség jelszava alatt sokszor a saját vallásuk iránti közönbösség rejtőzik. Szomorú statisztika mutatja, hogy a kálvinistaság siet ott hagyni a falut, benépesíti a városokat és így új hatások uralma alá kerül. A reverzálisok, az ok és jogsúltás nélküli elválások szaporodó száma bizonyítja az új irány káros hatását. Ezzel szemben a legfőbb kötelesség megállapítani, hogy az új viszonyok minő hatást gyakorolnak a protestánsokra. A Kálvin-Szövetség első sorban kell, hogy gyakorlati vallástársadalmi kérdésekkel foglalkozzék. Az érdemleges munka megindulása előtt a városba özönlés kérdésénél az első feladat összegyűjteni a tapasztalatokat, megfigyelni, milyen tényezők hatásának tudható be a faluhoz csatoló kötelékek meglazulása. A baj megszüntetésére kitartó munkával meg kell nyitni azokat a forrásokat, amelyek erősítik a jobb sorsra érdemes hajtásokat. Ha ehelyett a romboló tényezők lesznek úrrá és kivész a köteleességtudás, mely egyedül hívott arra, hogy virágzó egyházi és közéletet teremtsen, akkor hiába várunk a feltámadásra. A tartalmas és hatásos elnöki megnyitó után *P. Horváth Zoltán dr.*

Alulirottak a legmélyebb tisztelettel bátorodunk a Nagytiszteletű lelkész és kántortanító urakat értesíteni, hogy a pécsi Angster S. és Fia, orgona- és harmonium-készítő cégtől megválva, ismét Egerbe, önálló működésre térünk vissza. Ajánlkozunk a legújabb légnyomatu pneumatikus esőrendszer szerint épült orgonák készítésére. Mindenemü orgonák átalakítását, javítást és hangolását mérsékelt árban és lelkiismeretes pontossággal teljesítünk. Orgonák jókarban tartását az ország bármely részében elvállaljuk. Teljes tisztelettel

Cseh István és Fia

orgona- és harmonium-készítők

Egerben,

Kovács János utca
19. szám, saját ház.

ügyvezető titkár terjesztette elő az 1912—13. évről szóló részletes jelentését. Ebben megkapóan rajzolta a szövetségnek sokirányú, élénk és eredményes működését, mind a külföldi összeköttetések, mind a hazai irodalmi és társadalmi propaganda terén. A *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* átvételéről, egy évi életéről és sikeres munkásságáról külön is megemlékezett. A kezdeményezéseknek, kísérleteknek, reformoknak és alkotásoknak aránylagosan szép száma és értéke lelkesítő hatást tett a különben is lelkes hallgatóságra. Az elnök, előterjesztésére melegen üdvözölte a közgyűlés *Moody* András dr. ny. skót lelkész, a magyar református egyháztársadalmi munka sikere érdekében folytatott buzgó munkásságáért. Az 1912. évi számadásoknak és az 1913. évi költségvetésnek elfogadása után a választmányba beválasztottuk *Mészöly* Gáspár nagykorósi ny. főgimn. tanárt, a Szövetségnek áldozatkész barátját. *Kováts* István dr. indítványára *Maday* Gyula dr.-ral egészítették ki a titkári kart. *Hamar* István indítványára meleg köszönetét fejezte ki a közgyűlés az elnöknek és a titkároknak és választmánynak, a Szövetség egész vezetőségének a tervszerű, kitartó, buzgó és eredményes munkásságáért. A közönség azzal a benyomással távozott, hogy itt komoly, lelkes kálvinista keresztyén társadalmi munka foly és azzal a lelkesedéssel, amely a református társadalmi eszményekben hisz és megvalósításukért kész dolgozni és áldozni. A jövő évi munkaterv ismét erővel teljes lépésnek mutatkozik ebben az irányban.

— **Nemeslelkű adomány — hálás elismerés.**

Kivonat a tiszaszalkai református egyház 1913. évi október hó 26-án tartott presbiteri gyűlésének jegyzőkönyvéből. Jelen voltak: Nagy Lajos református lelkész és Horthy Gyula főgondnok kettős elnöksége alatt: Szigeti Áron, Balácsi Áron, Gulyás Ferenc, Sebestyén Miklós, Balácsi Bertalan, Debreczeni József és Ajtay József presbiterek és egyházi jegyző. — 82. szám. Lelkész a legbensőbb örömmel jelenti, hogy méltóságos és főtiszteletű püspök urunk, dr. Baltazar Dezső, árvízkarosult egyházunk részére, az ő közreműködésével nagytiszteletű B. Papp István budapesti theol. tanár úr, egy nemeslelkű úrnő adományából erősítve, 599 korona 40 fillér segélyt küldött, hogy azt részünkre küldje meg, mely nemeslelkű adomány már meg is érkezett s rendeltetési céljára fordított. — Egyháztanácsunk meghatva, szíve legteljesebb hálaérzéssel mond köszönetet e nemeslelkű adományért, mellyel a porig megalázott,

szegény, de törekvő egyházunk kezébe gyámolt adni kegyeskedtek, hogy nagy inségét meglábolhassa és kedves kötelességének ismeri ezen hálás köszönetét jegyzőkönyvi kivonat által közölni úgy főtiszteletű és méltóságos püspökünk, dr. Baltazar Dezső úrral, ki kegyes volt megbízatni is, hogy főpásztori gondjaiban továbbra is meg fog tartani bennünket, mind pedig nagytiszteletű B. Papp István theologiai tanár úrral, ki a mi szorongattatásunkban sietett atyai segítségével s általa ama nemeslelkű úrnőnek, ki felvette gondjaink egy részét s hulló könnyeinket száritgatni segítette. Kelt mint fent. Kiadta: *Ajtay József*, egyházi jegyző, *Nagy Lajos*, református lelkész. A kivonat hitelül: *Horthy Gyula*, főgondnok, *Szigeti József*, gondnok.

— **Juristics Márton harangjai.** Selmec- és Bélabánya szabad királyi város tanácsától. Selmechányán. 8802—1913. szám. *Bizonyítvány.* Selmec- és Bélabánya szab. kir. város tanácsa bizonyítja, hogy a városi „Óvár” harangtornyában lévő 1 drb 3200 kgr., 1 drb 1300 kgr., 1 drb 700 kgr. és 1 drb 260 kgr.-os harang átszerelési munkáját *Juristics Márton* budapesti harangöntő és harangfelszerelő gyárosnak vállalatba adta, mely vállalkozásnak nevezett cég teljesen kifogástalanul megfelelt. Apozdech József rendszer szerint átszerelt harangok járása könnyű s a 3200 kgr.-os harangot az átszerelés előtt 4 ember húzta, míg az átszerelés után azt egy ember is könnyen húzhatja. Továbbá a harangok hangja az átszerelés után nem vesztett, hanem még tisztább lett, mint azelőtt. Végre az ütés az átszerelés után nem lett éles, hanem kellemes és az állványt nem rezegteti. Ennélfogva a város tanácsa *Juristics Márton* budapesti harangöntő és harangfelszerelő gyárosnak ezen közmegelegedésre teljesített munkáért elismerésének ad kifejezést. Selmechányán, 1913 október hó 17-én tartott tanácsülésből. *Polgármester.* Egy szó mint száz: a *Juristics* harangjai jó harangok.

— **Mennyibe került a Balkán háború?** Egy francia nyelven megjelenő szalonikii lapban a következő kimutatás jelent meg a balkáni háború költségeiről: Görögország 279 milliót költött szárazföldi hadseregére, 32 milliót a haditengerészetre és 18 milliót egyéb kiadásokra, összesen 349 milliót. Ebben az összegben nincs benn az elesettek családtagjainak és a sebesülteknek kifizetett összeg. Szerbia 227 milliót költött a hadsereg élelmezésére, 26 milliót a tisztek és tartalékosok zsoldjára, 66 milliót a közkatonák zsoldjára és ruházatára, 118 milliót hadianyagok beszerzésére, 32 milliót kocsik, lovak beszerzésére és végül 9 milliót

Juristics Márton

fúvó-, szerszám-, harangöntő- és felszerelő gyár

Budapest, VI. ker. Rózsa; utca 51/53 szám.

Szállítok tiszta tömör érees hangú harangokat, Pozdech-féle forgatható öntöttvas koronával szerelve. Elvállalom kikopott csapoknak, csapágyaknak javítását. Készíték, fúvókat, kovács-tűzhelyeket, emelő-esigafejeket, láncos és esavaros esigákat, fúrógépeket, ülőt, satut, s minden e szakba vágó munkát. Mindenemű gépmunkát készíték rajz vagy méret után. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

A Nagytiszteletű lelkész urak és a n. é. uri közönség b. figyelmét felhívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégemre (üzletemre), melyben a leg-elegánsabb angol és magyar divatu uri ruhákat, papi palástokat és fővegeket, sikkas vasuti és katonai egyenruhákat készítek.

Tartalékos tiszték, tisztjelöltek és egyéves önkéntesek teljesen előírás szerint lesznek felszerelve.

↔ Teljes tisztelettel ↔

Prelovsky András

papi, egyenruha és uri szabó
Debrecen, Kossuth-u. 4.

Tintner J. E.

kaucsuk- és fémbélyegző-gyár és véső műintézete Budapest IV. Kigyó-tér 5 sz.

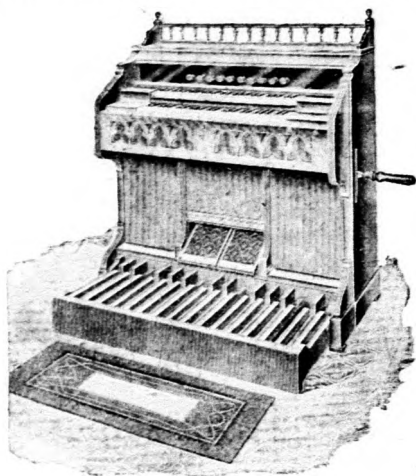
Készít mindennemű címtáblákat zománcból, sárga- és vörösrézről, horgany és rézöntvényből raktáron tart számozó és keletjelző bélyegzőket. Zománc táblákat mindennemű felirattal. Zománc és vésett számokat. Pleh chablanokat bélyegző, vánkásokat és bélyegző festéket, ugyszintén kimoshatatlan ruhajelző tintát fehérműek jelzésére. :: :: :: ::

BUTOR

részletre és készpénzért igen jutányos árban kapható **Kovács Mihály** butoraktára **Budapest, VII. Thököly-u. 22.** a Központi pályaudvar közelében. E lapra hivatkozók 10% árengedményben részesülnek

HARMONIUM és ZONGORA.

Mielőtt harmoniumot vásárolna, ne mulassza

el a mi FŐÁRJEGYZÉKÜNKET kérni.

Az országban a legnagyobb választék elvámolt elsőrendű amerikai, németországi és belföldi gyártmányokban kedvező részletfizetési feltételek mellett is.

Képviselek

kerestetnek.

Kerber és Berleth

Budapest,

VII., Wesselényi-u. 53. sz.

Egyházak,

iskolák, hivatalok, takarékpénztárak és magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECENI BÉLYEGZŐGYÁR

Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

NYOMTATVÁNYOKAT

szakszerű és izléses kivitelben szállít

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA

VÁLLALATA o o o o
DEBRECEN, SIMONFFY-UTCZA 5.